

РОДОВИЙ ТА ВИДОВИЙ ОБ'ЄКТ ПРИТЯГНЕННЯ ЗАВІДОМО НЕВИННОГО ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація. У статті шляхом переходу від загального до окремого виділено родовий та видовий об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 372 КК України, визначено його місце серед кримінальних правопорушень проти правосуддя. Для досягнення зазначеної мети розглянуто наявні погляди щодо поняття правосуддя, використаного у назві Розділу VIII Особливої частини КК України, як наслідок окреслено коло суспільних відносин, які відносяться до родового об'єкту кримінальних правопорушень проти правосуддя. Проаналізовано наявні класифікації видових об'єктів кримінальних правопорушень проти правосуддя в межах родового об'єкту, при цьому запропоновано власну класифікацію видових об'єктів. Запропоновано, а також теоретично та практично обґрунтовано додаткове виокремлення підвидових об'єктів в межах дослідженого видового об'єкту. Визначено, що підвидовим об'єктом злочину, передбаченого ст. 372 КК України, є суспільні відносини у сфері дотримання конституційних принципів діяльності та належного виконання функцій сторони обвинувачення – органів дізнання, досудового слідства, прокуратури. Наголошено на актуальності розробки обраної проблеми у зв'язку з відсутністю її системного та глибокого вивчення після прийняття КПК України у 2012 році. Враховуючи активізацію роботи правоохоронних органів з притягнення винних осіб за ст. 372 КК України, практичне значення дослідження полягає у теоретичному забезпеченні правозастосовчої діяльності, оскільки виокремлення родових, видових та підвидових об'єктів впливає на правильну кваліфікацію кримінальних правопорушень та відмежування даного складу злочину від суміжних складів кримінальних правопорушень та діянь, які не є кримінально-караними. При проведенні дослідження застосовано комплекс методів, зокрема, як методи філософського рівня, так і емпіричні, загальнологічні, спеціально-юридичні методи

Ключові слова: кримінальні правопорушення проти правосуддя, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, родовий об'єкт, видовий об'єкт, підвидовий об'єкт, класифікація видових об'єктів

Kseniya Y. Skrynyk

Department of Criminal Law

Yaroslav Mudryi National Law University

Kharkiv, Ukraine

THE GENERAL AND SPECIES OBJECT OF ATTRACTING A DELIBERATELY INNOCENT PERSON TO CRIMINAL RESPONSIBILITY

Abstract. In the article, by moving from the general to the individual, the generic and species object of the criminal offense provided by art.372 of the Criminal Code of Ukraine is highlighted, and its place among criminal offenses against justice is defined. In order to achieve the

stated goal, the existing views on the concept of justice, used in the title of Chapter VIII of the Special part of the Criminal Code of Ukraine, were considered, as a result, the circle of social relations related to the generic object of criminal offenses against justice was outlined. The available classifications of specific objects of criminal offenses against justice within the generic object were analyzed, and an own classification of species objects was proposed. The additional separation of subspecies objects within the investigated species object is proposed, as well as theoretically and practically substantiated. It was determined that the subspecies object of the crime provided by art.372 of the Criminal Code of Ukraine is social relations in the sphere of compliance with the constitutional principles of activity and the possibility of proper performance of the functions of the prosecution – bodies of inquiry, pre-trial investigation, the prosecutor's office. Emphasis is placed on the urgency of developing the selected problem in connection with the lack of its systematic and in-depth study after the adoption of the Criminal Procedural Code of Ukraine in 2012. Taking into account the intensification of the work of law enforcement agencies to arrest guilty persons under art.372 of the Criminal Code of Ukraine, the practical significance of the study is in the theoretical provision of law enforcement activities, since the separation of generic, species and subspecies objects affects the correct qualification of criminal offenses and the separation of a given composition of a crime from adjacent compositions criminal offenses and acts that are not criminally punishable. When conducting the research a complex of methods was applied, in particular both philosophical level methods and empirical, general logic, and special legal methods

Keywords: *criminal offenses against justice, attracting a deliberately innocent person to criminal responsibility, generic object, species object, subspecies object, classification of species objects*

ВСТУП

Обов'язок держави та всіх її інституцій – забезпечити безумовне дотримання прав людини на стадії досудового розслідування, створити такі процесуальні норми, які в будь-якому разі не дадуть можливості притягнути до кримінальної відповідальності завідомо невинних осіб, а у випадку такого притягнення – забезпечити притягнення до кримінальної відповідальності службових осіб органів дізнання, досудового слідства та прокуратури.

Однією із гарантій дотримання обов'язків органів державної влади та їх посадових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19 Конституції України), а також дотримання презумпції невинуватості (ст. 62 Конституції України та ст. 17 КПК України) є встановлення кримінальної відповідальності, зокрема, за притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.

Склад злочину, передбачений статтею 372 КК України, якою встановлюється кримінальна відповідальність за притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, незмінний з моменту прийняття закону про кримінальну відповідальність у 2001 р. Певною мірою вказаний склад злочину набув іншого наповнення після прийняття КПК України у 2012 році.

Проте опрацюванням вироків судів, які містяться у Єдиному державному реєстрі судових рішень [1] за 2013–2022 роки, знайдено 7 вироків вказаної кате-

горії, постановлених судами першої інстанції, з яких – 3 виправдувальні та 4 обвинувальні.

При дослідженні проблеми практичної реалізації норм кримінального законодавства, якими передбачена кримінальна відповідальність за статтею 372 КК України, слушною вбачається позиція П. П. Андрушка, що має місце велика латентність, в тому числі умисно прихована, злочинів притягнення завідомо невинних до кримінальної відповідальності [2, с. 178]. А. В. Воронцов наводить приклади, які свідчать про негативну тенденцію у правозастосуванні, коли відбувається порушення прав і свобод людини й громадянина протягом досудового розслідування й органами прокуратури або суду, які намагаються приховати явні помилки слідчих шляхом зміни правової оцінки вчиненого злочину [3, с. 15].

Але не лише умисне приховування та ігнорування вказаного складу злочину є причиною мінімальної кількості вироків за ст. 372 КК України. Іншою причиною вбачається невміння правильно виокремити склад даного злочину, виокремити та проаналізувати всі його елементи, в першу чергу об'єкт злочину.

Разом з цим, вивчення даних, опублікованих на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора [4], регіональних прокуратур [5; 6], Державного бюро розслідувань [7; 8; 9; 10; 11], щодо повідомлення про підозру та завершення досудового розслідування в актуальних для суспільства кримінальних провадженнях протягом 2020–2022 рр. дозволило відшукати інформацію про завершення досудового розслідування у 5 кримінальних провадженнях та повідомлення про підозру у 3 провадженнях за ст. 372 КК України. В більшості зазначених публікацій дії підозрюваних (обвинувачених) кваліфіковані за сукупністю статей, в тому числі і за ст. 372 КК України. Вказане свідчить про активізацію діяльності правоохоронців щодо виявлення і розслідування таких злочинів як притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, а також висвічує проблему чіткого відмежування складу злочину, передбаченого ст. 372 КК України, від суміжних складів злочинів та правильності кваліфікації дій винних осіб, в тому числі за сукупністю з іншими злочинами.

Таким чином, запропонований склад злочину є, з одного боку, необхідним для запобігання притягнення завідомо невинуватих осіб до кримінальної відповідальності, а з іншого, – незвичним та рідкісним для українського правосуддя. На нашу думку, це визначає актуальність даної проблеми та її значущість з точки зору реалізації вказаної норми на практиці.

Обрана тема попередньо розроблювалася фахівцями в кримінальному праві, проте більшість праць відносяться до радянських часів (М. Й. Коржанський [12], І. С. Власов, І. М. Тяжкова [13]), частина досліджень проводилася до прийняття у 2012 році КПК України (М. І. Бажанов [14], В. І. Борисов, В. І. Тютюгін [15], В. В. Кузнецов, М. В. Сийпловіч [16], В. М. Бурдін [17], М. П. Джуган [18], І. М. Бокоч [18], С. С. Мірошниченко [20]). Наукові праці, які стосувалися проблем притягнення невинного до кримінальної відповідальності після

2012 року дуже часто розглядали зазначений склад злочину в сукупності з іншими кримінальними правопорушеннями проти правосуддя, не приділяли достатньої уваги проблемам цього складу злочину, в тому числі й визначенню родового та видового об'єкта (П. П. Андрушко [2], М. В. Шепітько [21], Л. М. Палюх [22; 23], С. Є. Дідик [24], Д. О. Балобанова [25]).

Дослідження літератури щодо проблем кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти правосуддя дозволило зробити висновок про те, що на даний момент в науці та правозастосовчій діяльності відсутнє єдине розуміння об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 372 КК України, в тому числі обсягу суспільних відносин, які входять до видового та родового об'єкту. Вирішення вказаного питання має важливе практичне значення, оскільки визначення об'єкта такого складу злочину як притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності надасть можливість правильної кваліфікації злочинів шляхом виокремлення його серед інших складів кримінальних правопорушень, а також при розмежуванні від діянь, які не є кримінально-караними.

Тільки чітке розуміння та усвідомлення усіх ознак та елементів складу злочину, передбаченого статтею 372 КК України, як єдиної підстави для кримінальної відповідальності, комплексне визначення об'єкту складу злочину не лише як теоретичного поняття, але і практичного елемента досудового розслідування, дасть можливість в правозастосовній діяльності виявляти дані злочини, встановлювати винних осіб, скеровувати обвинувальні акти до суду, і найголовніше, отримувати після судового розгляду ефективні та результативні вироки, які забезпечать принцип невідворотності покарання усіх причетних до незаконного притягнення невинних осіб до кримінальної відповідальності.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

При проведенні відповідного дослідження використовувалися в сукупності як методи філософського рівня, так і емпіричні, загальнологічні, спеціально-юридичні методи, оскільки комплексне вивчення проблеми об'єкта злочину потребує застосування широкого інструментарію методології.

Зокрема, підлягав використанню діалектичний метод пізнання, який дозволяє дослідити суспільні відносини, що становлять об'єкт складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 372 КК України, як динамічне явище, його зміну та трансформацію, а також взаємозв'язок з іншими кримінальними правопорушеннями та діяннями, які не є кримінально-караними.

Емпіричні методи становили необхідну складову методології проведеного дослідження, без використання яких неможливо дослідити існування практичного втілення нормативних приписів у судово-слідчій практиці, результати якої відображені у відповідних звітах слідчих органів, органів прокуратури та судовій статистиці. Зокрема, метод спостереження підлягав використанню для збору наявної статистичної інформації щодо зареєстрованих кримінальних проваджень,

повідомлень про підозру, скерованих до суду обвинувальних актів, розглянутих судом кримінальних справ, оскільки збір статистичних даних є необхідною передумовою для прикладного значення дослідження, яке повинно бути засновано на практичній діяльності правоохоронців та суду. Як наслідок, для фіксації отриманої статистичної інформації безпосередньо використане описання, тому що без такої фіксації неможливо в подальшому вивчити кількість зареєстрованих злочинів вивчаємої категорії та кількість засуджених осіб.

Порівняльно-правовий метод необхідний для якісного порівняння об'єктів суміжних та конкуруючих складів кримінальних правопорушень для їх розмежування (статті 364, 365, 366, 372 КК України). Зазначене порівняння є необхідним для дослідження колізії та конкуренції правових норм та кваліфікації дій осіб на практиці.

Серед використаних методів логіки виокремлюються аналіз та синтез, а також індукція та дедукція, які використовувалися при дослідженні об'єкту складу злочину від окремого до загального (безпосередній, підвидовий, видовий, родовий, загальний об'єкти злочину) і навпаки від загального до окремого. Абстрагування застосовувалося при формуванні ідеального образу реальності – ідеального об'єкту злочину, передбаченого ст. 372 КК України, та, в подальшому, конкретизація та моделювання вказаного ідеального об'єкту злочину у практичній діяльності.

Також обов'язковими для застосування є міждисциплінарні підходи, а саме: термінологічний підхід, застосування якого зумовлено необхідністю уточнити поняття, які містить наука кримінального права задля однозначного розуміння та тлумачення, а також системний підхід, застосування якого зумовлено особливістю дослідження саме родового та видового об'єкту злочину, який сам по собі є системою, та його місцем серед об'єктів злочинів проти правосуддя, неможливістю та недоцільністю його вивчення окремо без врахування зв'язків з іншими кримінальними правопорушеннями та взагалі його місця в галузі кримінального права.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1. Родовий об'єкт притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності
Як влучно визначив В. Я. Тацій, об'єктом злочину завжди виступає те, що є соціально важливим для суспільного життя людей. Злочином завжди заподіюється реальна шкода чи створюється загроза її заподіяння, і тому ці цінності поставлені законодавством під охорону. І незважаючи на жваву дискусію, у науці кримінального права залишається пануючою точка зору, згідно з якою об'єктом будь-якого злочину є охоронювані законом про кримінальну відповідальність суспільні відносини [26, с. 43]. На думку М. Й. Коржанського, без визнання суспільних відносин об'єктом злочину неможливо пояснити суспільну небезпечність діяння [12, с. 27]. Як об'єкт злочинів суспільні відносини, можна ска-

зати, закріплені в ст. 1 КК України, яка, формулюючи завдання КК України, практично подає перелік найбільш значущих суспільних відносин, що охороняються кримінальним законом від суспільно небезпечних посягань [27, с. 79].

Навіть поверхневий огляд змісту Особливої частини КК України дає змогу дійти висновку, що у ст. 1 КК України перелічені далеко не всі об'єкти, які забезпечені кримінально-правовою охороною. Так, юридичним захистом, крім перелічених, забезпечені також суспільні відносини: що забезпечують нормальну діяльність державного і громадського апарату, а також апарату управління підприємств, установ та організацій (Розділ XVII «Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг»); у сфері правосуддя (Розділ XVIII «Злочини проти правосуддя»); відносини у сфері військової служби (Розділ XIX «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)») і т. д. [28, с. 103].

Слід відзначити позицію В. Я. Тація, який наголошував, що законодавець із усієї сукупності ознак, що характеризує те чи інше кримінальне правопорушення, виділяє найбільш важливі, значущі та найбільш типові, що однаково притаманні всім кримінальним правопорушенням даного виду [29, с. 8].

У науці кримінального права існує багато визначень об'єкта кримінального правопорушення. З цього приводу погоджуємося з О. О. Дудоровим, який зазначає, що об'єкт кримінального правопорушення – це ті охоронювані кримінальним законом правовідносини, на які посягають кримінально протиправні діяння та яким в результаті цього заподіюється шкода [30, с. 150]. Саме в об'єкт (і ні у що інше) як своєрідну мішень влучає особа, вчиняючи (намагаючись вчинити) кримінальне правопорушення, хоч це і заборонено під загрозою покарання [30, с. 146].

У вітчизняній науці кримінального права розроблена триступенева класифікація об'єктів злочину. При класифікації об'єктів злочину за «вертикально» виділяють загальний, родовий (видовий) і безпосередній об'єкти. Ця класифікація дає можливість відокремлювати об'єкти злочинів за ступенем спільності охоронюваних законом відносин, вона є логічною, ґрунтується на співвідношенні філософських категорій «загального», «особливого» і «окремого» та цілком відповідає потребам практики [28, с.107]. Хоча деякі вчені не погоджуються з трирівневим поділом об'єкту, додаючи видовий об'єкт як обов'язковий елемент (зокрема, Фролов Є. О. [31] та інші).

Загальним об'єктом усіх злочинів є вся сукупність суспільних відносин, охоронюваних нормами кримінального права [32, с. 237]. Тобто це система всіх об'єктів кримінально-правової охорони. Загальний об'єкт об'єднує вичерпне коло суспільних відносин, взятих під охорону КК [33, с. 62].

Родовим об'єктом є певне коло тотожних чи однорідних за своєю соціальною і економічною суттю суспільних відносин, які внаслідок цього охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм [34, с. 108].

Родовий об'єкт являє собою менш високий (усереднений) рівень узагальненості суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом. Групування суспільних відносин здійснюється не довільно, а на підставі об'єктивно існуючих критеріїв, які обумовлюють їх тотожність або однорідність. Такими критеріями є різні елементи суспільних відносин, які охороняються, їх соціальне призначення в них (суб'єкти або предмети відносин, зміст та особливість соціального зв'язку). Основою ж такої класифікації суспільних відносин справедливо визнається та чи інша сфера державного або громадського життя [35, с. 73]. Необхідно також зазначити, що встановлення родового об'єкта має принципове значення і в правозастосовній практиці, тому що допомагає правильно кваліфікувати злочин [27, с. 82]. Вказівку на родовий об'єкт злочинів найчастіше містить назва розділу Особливої частини КК [33, с. 62].

Слушною видається думка М. Й. Коржанського, що не викликає в більшості випадків труднощів виявлення родового об'єкту посягання, оскільки якщо структуру кримінального законодавства у цьому відношенні витримати, то в науці кримінального права можна закріпити адресоване практиці правило: діяння, розміщені в одній главі (розділі) КК, посягають на один і той же родовий об'єкт [12, с. 205].

Так, розділом XVIII Особливої частини Кримінального кодексу України встановлюється кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя (ст.ст. 371-400-1 КК України). Проте маючи розуміння щодо загальної обсягу родового об'єкту у вигляді правосуддя, серед науковців дискусійним залишається його змістовне наповнення.

У першу чергу, слід погодитися з думкою М. І. Бажанова, що законодавець, поєднуючи в Розділі VIII Особливої частини КК (1960) певну групу злочинів за родовим об'єктом, зовсім не ставив за мету в найменуванні розділу «Злочини проти правосуддя» дати точне визначення включених до неї злочинів [14, с. 4]. Аналогічно законодавець прагнув продемонструвати в назві Розділу XVIII Особливої частини КК України 2001 року всі злочини, які посягають на діяльність суду при здійсненні ним правосуддя всіх органів, які сприяють шляхом судочинства здійсненню судом його функцій, а також органів, які забезпечують виконання судових рішень [16, с. 55]. Хоча серед науковців неодноразово висловлювалися думки щодо зміни чи уточнення назви цього розділу Кримінального кодексу (зокрема, В. М. Бурдін [17], М. В. Шепітько [36], Л. М. Палюх [37]).

Водночас слід зазначити, що О. В. Андрушко вважає, що чинна штучна законодавча конструкція розділу про злочини проти правосуддя спонукає учених віднаходити компромісні, розширені, але, по суті, нелогічні, визначення злочинів проти правосуддя, так і їх класифікації [38, с. 220].

Можна виділити наступні підходи до розуміння родового об'єкту кримінальних правопорушень проти правосуддя, в тому числі через тлумачення самого поняття «правосуддя».

Ще І. С. Власов та І. М. Тяжкова зазначали, що родовим об'єктом злочинів проти правосуддя є діяльність із здійснення задач правосуддя уповноваженими на те органами [13, с. 27]. Вона включає в себе діяльність суду, який відправляє правосуддя, проте не вичерпується нею [13, с. 29].

Схожим чином родовий об'єкт злочинів, розміщених у розділі XVIII Особливої частини КК України, визначений Л. М. Палюх, як діяльність по здійсненню судочинства та виконанню судових рішень як таку, що відповідає Конституції та законам України [22, с.452].

Проте, на думку, викладену у навчальному посібнику за редакцією В. І. Борисова та В. І. Тютюгіна, родовим об'єктом згаданих злочинів, є суспільні відносини, що забезпечують нормальну, регламентовану законодавством діяльність суду і органів, які йому сприяють, по реалізації завдань і цілей у сфері здійснення правосуддя [15, с. 7–8]. Схожим чином визначають родовий об'єкт злочинів проти правосуддя А. В. Воронцов [39, с. 271] та С. Є. Дідик [24, с. 757].

Хоча посилання різних авторів до формулювання «нормальна діяльність» видається не зовсім слушним, оскільки діяльність державних інституцій повинна бути визначена законом та здійснюватися відповідно до нього, а не бути просто нормальною, тобто такою, яка не має відхилень від норми, відповідає загальноприйнятим нормам, установленим вимогам, звичайний [40].

Проаналізувавши відмінності зазначених позицій, погоджуємося з позицією М. В. Шепітька, що родовим об'єктом згаданої групи злочинів виступають суспільні відносини у сфері забезпечення здійснення правосуддя [41, с. 318]. При цьому термін «забезпечення» вказує на регулятивну та охоронну функцію права, а «здійснення» відображає певну динаміку діяльності судових органів та органів, які сприяють правосуддю [41, с. 317].

Проте необхідно повернутися до самого поняття правосуддя, яке використовується в науці у різних значеннях. Деякі вчені (вже згадувані В. І. Борисов, В. І. Тютюгін, М. В. Шепітько, Д. О. Балобанова) розглядають правосуддя у широкому та вузькому значенні. Хоча, наприклад, С. Є. Дідик не погоджується з цим, вважаючи, що поняття «правосуддя» повинно мати одне значення, і недоречним є розширене розуміння правосуддя лише на підставі об'єднання у кримінальному законодавстві в одному розділі норм, що встановлюють відповідальність за злочини, що вчинюються органами правосуддя та особами, які сприяють його здійсненню [24, с. 757]. Вважаємо при цьому, що не можна оминати увагою той факт, що в КК України поняття правосуддя використовується в більш широкому розумінні. Така позиція законодавця є цілком обґрунтованою, оскільки органи досудового розслідування, органи, які виконують вироки та рішення суду та інші суб'єкти, що приймають участь у провадженні по справі, є частиною механізму судочинства, вони забезпечують його функціонування або є невід'ємною частиною цього механізму [25, с. 678].

У вузькому значенні під правосуддям розуміють регламентовану законом форму діяльності суду по розгляду і вирішенню цивільних, господарських, адмі-

ністративних, кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. Проте у кримінальному праві поняттю правосуддя надається більш широке значення і під ним розуміють не тільки специфічну діяльність суду по розгляду вищезгаданих справ, а й діяльність органів та установ, які сприяють йому у цьому: органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, установ, які виконують рішення суду, що набрали законної сили, а також діяльність окремих осіб, уповноважених законом на участь у судочинстві, – захисників, представників особи по наданню правової допомоги, судових експертів тощо [15, с. 7–8].

О. І. Заліско, розглядаючи правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони, надає узагальнене визначення як специфічної діяльності суду з розгляду цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також функціонування інших органів і осіб, які сприяють діяльності суду з відправлення правосуддя (органи дізнання, досудового слідства, прокуратура, установи, які виконують рішення суду, що набрали законної сили, захисники, представники особи з надання правової допомоги, судові експерти тощо), метою якої є досягнення справедливості, розв'язання конфлікту, захист прав та свобод людини, юридичних осіб, держави [42, с. 103].

Заслуговує на увагу думка М. В. Шепітька, що поняття «правосуддя» та «судочинство» збігаються за формою, оскільки в чинному КПК України під час окреслення завдань кримінального судочинства позначено діяльність не лише суду, а й діяльність прокурора, слідчого та органу дізнання. Отже, за КПК України їх діяльність пов'язана специфічною метою та розглядається разом [43, с. 20].

Підсумовуючи викладене, приходимо до висновку, що родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти правосуддя охоплює сукупність об'єктів, на які відбуваються посягання при вчиненні кримінальних правопорушень, які містяться у Розділі XVIII Особливої частини КК України, та являє собою суспільні відносини у сфері забезпечення здійснення правосуддя безпосередньо судом, прокуратурою, органами, якими здійснюються дізнання, досудове слідство, виконання судових рішень та іншим чином забезпечується функціонування системи правосуддя, а також адвокатурою.

2.2. Видовий та підвидовий об'єкт притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності

Визначення родового об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя відбиває багатоманітність суспільних відносин, які ним охоплюються, що, у свою чергу, обґрунтовує доцільність виокремлення в межах цієї сфери суспільних відносин більш вузької за обсягом групи відносин – видового об'єкта [44, с. 175].

Слід зауважити, що доцільність виокремлення поряд із родовим об'єктом видового або підгрупового об'єкту запропоновано ще Є. О. Фроловим у разі, якщо всередині великої групи споріднених суспільних відносин, які заслуговують

єдиної, комплексної кримінально-правової охорони, можна розрізнити більш вузькі групи відносин, які відображають один і той самий інтерес учасників цих відносин або ж виражають деякі тісно взаємопов'язані інтереси одного й того самого об'єкта [31, с. 203–204].

Разом з цим, на думку В. Я. Тація, вказана рекомендація має практичне значення і може бути використана при побудові системи тієї чи іншої групи злочинів з метою систематизації з урахуванням їх безпосередніх об'єктів. Однак вона не повинна суперечити триступеневій класифікації об'єктів – навпаки, вона може існувати тільки в її межах у цілях з'ясування груп суспільних відносин, що входять у родовий об'єкт, і побудови наукової системи окремих злочинів, які посягають на один і той самий родовий об'єкт [26, с. 146].

При цьому, як зауважив М. Й. Коржанський, аналіз чинного законодавства демонструє, що кожний родовий об'єкт посягання має обмежену кількість видо-вих. Встановлення родової приналежності об'єкта певного виду, як і знання видо-вих об'єктів певного роду, є основою для виявлення безпосереднього об'єкту посягання [12, с. 206–207].

На думку І. М. Бокоча, зазвичай, виділення видового об'єкта злочину в Україні певним чином може бути поставлене під сумнів, оскільки Особлива частина чинного КК поділена лише на розділи, які, як відомо, виділяються законодавцем з урахуванням родового об'єкта злочинів, що у ньому передбачені. Однак з навчальною метою виокремлення видового об'єкта є надзвичайно корисним, оскільки допомагає комплексно охарактеризувати ті суспільні відносини, які поставлені під охорону відповідного виду злочинів. [19, с. 307–308].

З вказаною позицією можна погодитися частково, оскільки важливість виділення видового об'єкта має не лише навчальне, але й неабияке практичне значення для правильної кваліфікації злочинів. Тут доречним буде звернутися до загальних понять класифікації. На думку О. С. Адамової, класифікація в праві – це класифікація, заснована на реальних громадських стосунках, скоректована суб'єктивним розсудом законодавця. Звичайно, усі класифікації не позбавлені суб'єктивності, той же вибір основи класифікації, зрештою, залежить від позиції дослідника [45, с. 22].

Будучи видом поділу, класифікація як продукт класифікаційної роботи підкоряється усім його правилам, розробленим логікою. Звертаючись до класифікації, слід дотримуватись наступних правил: 1) співмірність поділу: об'єм подільного поняття має дорівнювати сумі об'ємів членів поділу; 2) поділ повинен робитися тільки за однією підставою, не можна в процесі класифікації допускати підміну підстави поділу; 3) члени поділу повинні виключати один одне; 4) поділ має бути безперервним, не можна робити скачки в поділі [45, с. 22].

Отже, детальна та безперервна класифікація об'єкта кримінального правопорушення має безперечне теоретичне та навчальне значення, а також і практичну цінність як для законодавчого органу, так і для правозастосовчих органів для

чіткого і однозначного визначення місця певного злочину у системі координат кримінального права, беручи за основу об'єкт злочину.

При цьому, видовий об'єкт – це відносини одного виду, які захищені групою тісно взаємопов'язаних між собою норм Особливої частини КК. Це дозволяє показати схожість певних кримінальних правопорушень, полегшує встановлення наскрізних ознак складів злочинів, спрощує аналіз законодавчого матеріалу, надає класифікаціям кримінальних правопорушень більшої стрункості [30, с. 154]. Л. М. Палюх зазначає, що класифікація злочинів проти правосуддя має практичне значення в законотворчій діяльності – для систематизації норм про відповідальність за злочини проти правосуддя, визначення місця тієї чи іншої норми в системі норм Особливої частини КК України [23, с. 176]. Правильний виклад положень про класифікацію злочинів проти правосуддя відіграє важливу роль у розмежуванні даної групи злочинних посягань із суміжними складами злочинів [18, с. 84].

На думку С. С. Мірошніченка, якщо виходити із визначеної законодавцем системи кримінально-правових норм і структурної побудови чинного Кримінального кодексу України, то найпоширенішою і одночасно найбільш прийнятною, залишається саме класифікація злочинів проти правосуддя за їх безпосереднім об'єктом, оскільки вона найбільшою мірою відображає ті суспільні відносини, яким такими злочинами завдається шкода [46, с. 237]. При цьому, виокремлення видових об'єктів має суттєве значення для формування державної політики щодо охорони від злочинних посягань певних суспільних відносин у сфері правосуддя [46, с. 244].

В основі більшості класифікацій злочинів проти правосуддя, які розглядалися вітчизняними науковцями, покладений схожий критерій з певними варіаціями: безпосередній об'єкт (М. І. Бажанов [14], В. І. Борисов та В. І. Тютюгін [15], І. С. Власов та І. М. Тяжкова [13], В. В. Волинець [47], М. П. Джуган [18], С. С. Мірошніченко [46], О. І. Плужнік [48]), подібність безпосередніх об'єктів (М. В. Шепітько [21, 41, 43]), сфера суспільних відносин, яким заподіюється шкода (В. І. Тютюгін [49]), а також суб'єкт злочину (М. П. Джуган [18], М. І. Хавронюк [30]).

Тобто найбільш розповсюдженим критерієм класифікації є сукупність схожих безпосередніх об'єктів, а одним з результатів такої класифікації є виокремлення видових об'єктів в межах родового об'єкту кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Наприклад, В. І. Борисов та В. І. Тютюгін усі передбачені у розділі XVIII Особливої частини КК України злочини, виходячи з їх безпосередніх об'єктів, розподіляють на такі види (групи): 1) злочини, які посягають на конституційні принципи діяльності, органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду, в тому числі і злочин, передбачений ст. 372 КК України; 2) злочини, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, власність суддів, народних засідателів, присяжних та інших учасників судочинства; 3) злочини, які посягають на відносини,

що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у справі; 4) злочини, які посягають на відносини, що забезпечують своєчасне розкриття та прискінення злочинних посягань; 5) злочини, які посягають на відносини, що забезпечують належне виконання рішень, вироків, ухвал, постанов суду і призначеного ним покарання [15, с. 8–9].

Схожі класифікації на п'ять груп злочинів проти правосуддя за їх безпосередніми об'єктами наводять М. І. Бажанов [14, с. 7–8], С. С. Мірошниченко [20, с. 16–17], О. І. Плужник [48, с. 271–272]. В даних системах класифікації такий склад злочину як притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності відноситься до злочинів, які посягають на конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду.

Об'єкт цих злочинів об'єднує суспільні відносини, якими забезпечується дотримання органами дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду конституційних принципів здійснення правосуддя в Україні. Своєрідним правовим гарантом дотримання цих принципів є норми кримінального закону, якими встановлена відповідальність за злочинні посягання на зазначені суспільні відносини [50, с. 135].

Хоча, необхідно звернути увагу на наявність і інших класифікацій злочинів проти правосуддя за видовими об'єктами. Наприклад, М. В. Шепітько окреслює такий видовий об'єкт злочинів як суспільні відносини, що забезпечують формування доказів або іншої інформації, що має оціночний характер, під час здійснення правосуддя, і відносить до вказаної категорії кримінальні правопорушення, передбачені статтями 371, 372, 373, 383, 384, 385, 386, 387, 396 КК України [43, с. 38–39]. А серед решти злочинів «сфері забезпечення здійснення правосуддя» вчений виокремлює такі видові об'єкти: 1) суспільні відносини, що забезпечують вирішення завдань суду під час здійснення правосуддя; 2) суспільні відносини, що забезпечують вирішення завдань, які стоять перед захисником (представником) особи під час здійснення правосуддя; 3) суспільні відносини, що забезпечують виконання судового рішення під час здійснення правосуддя [43, с. 40–41].

Але враховуючи, що безпосередній вплив на формування та фіксування злочину шляхом штучного створення доказів обвинувачення або іншої фальсифікації передбачений лише як обтяжуюча ознака у ч. 2 ст. 372 КК України, на наш погляд, більш прийнятним є все ж таки визначення видового об'єкта через конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду, які забезпечують діяльність правоохоронних органів, органів прокуратури та суду з приводу притягнення до кримінальної відповідальності осіб виключно на підставі закону з дотриманням усіх процесуальних вимог.

Таким чином, пропонуємо в межах родового об'єкту кримінальних правопорушень проти правосуддя виділити наступні видові об'єкти:

1) суспільні відносини у сфері дотримання конституційних принципів діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду, які забезпечують

притягнення до кримінальної відповідальності осіб виключно на підставі закону з дотриманням усіх процесуальних вимог (статті 371, 372, 373, 374, 375, ч.2 ст. 376, 376–1, ч. 2 ст. 387, ст. 397 КК України);

2) суспільні відносини у сфері належного та ефективного досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень (ч.1 ст. 376, статті 383–386, ч.1 ст. 387, статті 396, 400–1 КК України);

3) суспільні відносини у сфері запобігання посягання на життя, здоров'я, особисту безпеку, майно суддів, присяжних, захисників, представників особи, осіб, взятих під захист, їх близьким родичам (статті 377–381, 398–400 КК України);

4) суспільні відносини у сфері належного та ефективного виконання рішень суду та відбування покарання (статті 382, 388–395 КК України).

Підтримуючи підхід М. В. Шепітька щодо можливості виокремлення підвидового об'єкта, також вважаємо за необхідне в структурі видового об'єкта виділити підвидові об'єкти, враховуючи великий обсяг суспільно небезпечних посягань на суспільні відносини у сфері забезпечення здійснення правосуддя. Термін «підвидовий» об'єкт екстраполюється М. В. Шепітьком з біологічної сфери, де підвид – це нижча, дрібніша одиниця в системі класифікації тваринного та рослинного світу, що об'єднує тварин або рослини, які мають однакові ознаки, і входить до складу вищої, крупнішої одиниці – виду [21, с. 259].

Беручи за основу такий підхід у видовому об'єкті кримінальних правопорушень, які посягають на конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду, які забезпечують притягнення до кримінальної відповідальності осіб виключно на підставі закону з дотриманням усіх процесуальних вимог, можна виділити наступні підвидові об'єкти:

1) суспільні відносини у сфері дотримання конституційних принципів діяльності та можливість належного виконання функцій сторони обвинувачення – органів дізнання, досудового слідства, прокуратури (ч.1 ст. 371, статті 372, 373, ч.2 ст. 387 КК України);

2) суспільні відносини у сфері дотримання конституційних принципів діяльності та надання можливості належного виконання функцій сторони захисту (статті 374, 397 КК України);

3) суспільні відносини у сфері дотримання конституційних принципів діяльності та надання можливості належного виконання функцій суду (ч.2 ст. 371, ст. 375, ч.2 ст. 376, ст. 376–1 КК України).

Детальний поділ об'єктів, на які посягають кримінальні правопорушення проти правосуддя, дає можливість чіткого усвідомлення місця кожного складу та подальшої її кваліфікації та відмежування від суміжних складів, що є актуальним для оптимального формування розділів Особливої частини КК України.

ВИСНОВКИ

Для правильного розуміння об'єкта, тобто тих суспільних відносин, на які посягає притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, до-

цільним є співвіднесення об'єкту конкретного правопорушення з усією «вертикаллю» об'єктів кримінальних правопорушень (загальним, родовим, видовим і безпосереднім), поступово звужуючи коло суспільних відносин, відкидаючи суміжні склади кримінальних правопорушень.

При цьому, в першу чергу, необхідно визначити родовий об'єкт, яким у кримінальних правопорушеннях проти правосуддя охоплюється вся сукупність об'єктів, на які відбуваються посягання при вчиненні кримінальних правопорушень, що містяться у Розділі XVIII Особливої частини КК України, та являє собою суспільні відносини у сфері забезпечення здійснення правосуддя безпосередньо судом, прокуратурою, органами, якими здійснюються дізнання, досудове слідство, виконання судових рішень та іншим чином забезпечується функціонування системи правосуддя, а також адвокатурою.

У подальшому, оцінюється належність об'єкта кримінального правопорушення до такого видового об'єкту як конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду, котрі забезпечують діяльність правоохоронних органів, органів прокуратури та суду з приводу притягнення до кримінальної відповідальності осіб виключно на підставі закону з дотриманням усіх процесуальних вимог.

Також необхідно наголосити на класифікації видових об'єктів, запропонованій у даному дослідженні, а саме:

- суспільні відносини у сфері дотримання конституційних принципів діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду, які забезпечують притягнення до кримінальної відповідальності осіб виключно на підставі закону з дотриманням усіх процесуальних вимог;
- суспільні відносини у сфері належного та ефективного досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень;
- суспільні відносини у сфері запобігання посягання на життя, здоров'я, особисту безпеку, майно суддів, присяжних, захисників, представників особи, осіб, взятих під захист, їх близьким родичам;
- суспільні відносини у сфері належного та ефективного виконання рішень суду та відбування покарання.

І як останній етап перед встановленням безпосереднього об'єкта досліджуваного складу злочину, необхідно виокремити визначення його підвидового об'єкту, а саме суспільних відносин у сфері дотримання конституційних принципів діяльності та можливість належного виконання функцій сторони обвинувачення – органів дізнання, досудового слідства, прокуратури.

Такий послідовний шлях визначення об'єкта складу кримінального правопорушення має безсумнівне теоретичне та практичне значення, оскільки забезпечує досконале теоретичне підґрунтя законотворчій та правозастосовній діяльності, надаючи єдиний можливий шлях для правильного тлумачення та застосування норм кримінального законодавства, що, зокрема, проявляється

у правильній кваліфікації дій винних осіб, відмежування суміжних складів кримінальних правопорушень та діянь, які не є кримінально-караними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 13.10.2022).
- [2] Андрушко П. П. Особливості кримінально-правової кваліфікації притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності: теоретичні орієнтири та правозастосовна практика. *Юридична Україна*. 2015. № 10–12. С. 176–241.
- [3] Воронцов А. В. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності: шляхи удосконалення кримінально-правової норми. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. № 4. С. 13–17.
- [4] На Запоріжжі судитимуть двох поліцейських, які підозрюються у притягненні завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Сайт Офісу Генерального прокурора. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/regions_news_detail?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=269881 (дата звернення: 16.10.2022).
- [5] Троє поліцейських постануть перед судом за неправомірне притягнення невинної особи до кримінальної відповідальності. Сайт Харківської обласної прокуратури. URL: https://khar.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=289558 (дата звернення: 16.10.2022).
- [6] На Закарпатті слідчого ДФС підозрюють у притягненні завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Сайт Закарпатської обласної прокуратури. URL: https://zak.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=298668 (дата звернення: 16.10.2022).
- [7] Притягнення невинного до кримінальної відповідальності – ДБР повідомило про підозру працівникам поліції Кам'янська. Сайт Державного бюро розслідувань. URL: https://dbr.gov.ua/news/prityagnennya_nevinnogo_do_kriminalnoi_vidpovidalnosti_dbr_povidomilo_pro_pidozru_pracivnikam_policii_kamyanska (дата звернення: 16.10.2022).
- [8] «Справи Майдану»: завершено досудове розслідування відносно колишнього старшого слідчого одного з райвідділів ГУ МВС України в м. Києві. Сайт Державного бюро розслідувань. URL: https://dbr.gov.ua/spravi-majdanu/news/spravi_maydanu_zaversheno_dosudove_rozsliduvannya_vidnosno_kolishnogo_starshogo_slidchogo_odnogo_z_rayviddiliv_gu_mvs_ukraini_v_m_kievi (дата звернення: 16.10.2022).
- [9] Справи Майдану: Завершено досудове розслідування за підозрою правоохоронця у вчиненні злочинів щодо учасників акцій протесту. Сайт Державного бюро розслідувань. URL: https://dbr.gov.ua/spravi-majdanu/news/spravi_maydanu_zaversheno_dosudove_rozsliduvannya_za_pidozroyu_pravoohoroncy_u_vchinenni_zlochiviv_schodo_uchasnikov_akcij_protestu (дата звернення: 16.10.2022).
- [10] «Справи Майдану»: Заступник Смілянського міжрайонного прокурора, начальник слідчого відділу міліції та його підлеглі постануть перед судом. Сайт Державного бюро розслідувань. URL: <https://dbr.gov.ua/spravi-majdanu/news/spravi-majdanu-zastupnik-smilyanskogo-mizhrajonnogo-prokurora-nachalnik-slidchogo-viddilul-milicii-ta-jogo-pidlegli-postanut-pered-sudom> (дата звернення: 16.10.2022).
- [11] ДБР затримало правоохоронця з Кременчука, який тиснув на свідка та притягував до відповідальності невинну особу. Сайт Державного бюро розслідувань. URL: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-zatrimalo-pravoohoroncyu-z-kremenchuka-yakij-tisnuv-na-svidka-ta-prityaguvav-do-vidpovidalnosti-nevinnu-osobu> (дата звернення: 16.10.2022).

- [12] Коржанский М. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. Волгоград, 1980. 248 с.
- [13] Власов И. С., Тяжкова И. М. Ответственность за преступления против правосудия. Москва : Юрид. лит., 1968. 136 с.
- [14] Бажанов М. І. Злочини проти правосуддя : конспект лекцій. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 1996. 29 с.
- [15] Злочини проти правосуддя : навч. посіб. / за заг. ред. В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. 160 с.
- [16] Кримінальна відповідальність за притягнення як обвинуваченого завідомо невинуватої особи : монографія / В. В. Кузнецов, М. В. Сийпюкі ; за заг. ред. В. І. Шакуна ; Національна академія внутрішніх справ України, Закарпат. держ. ун-т. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 284 с.
- [17] Бурдін В. М. Окремі проблеми злочинів проти правосуддя за КК України. *Життя і право*. 2004. № 2. С. 74–78.
- [18] Джуган М. П. Класифікація злочинів проти правосуддя. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2004. № 1. С. 83–86.
- [19] Бокоч І. М. До проблеми визначення видового об'єкта злочинів проти правосуддя, що вчиняються працівниками правоохоронних органів під час провадження досудового розслідування. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 307–310.
- [20] Мірошниченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії : монографія. Київ : ПАТ «ПВК Десна», 2012. 432 с.
- [21] Шепітько М. В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії : монограф. Харків : Право, 2018. 408 с.
- [22] Палюх Л. М. До питання про структуру об'єкта злочинів проти правосуддя. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 жовт. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 450–454.
- [23] Палюх Л. Класифікація злочинів проти правосуддя. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 176–181.
- [24] Дідик С. Є. Злочини проти правосуддя: проблеми визначення родового об'єкта. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 755–758.
- [25] Балобанова Д. О. Динаміка кримінального законодавства щодо відповідальності за злочини проти правосуддя. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані. Розділ 3. Альманах правових досліджень*. 2016. С. 671–684.
- [26] Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві : монографія / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2016. 256 с.
- [27] Сухонос В. В. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник Суми : Університетська книга, 2016. 375 с.
- [28] Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Меркулової, В. Я. Конопельського. Одеса, 2017. 430 с.
- [29] Кримінальне право України: Загальна частина : підручник 6-те вид. / за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. Харків : Право, 2020. 584 с.
- [30] Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навч. посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ, 2014. 944 с.
- [31] Фролов Е. А. Спорные вопросы учения об объекте преступления : сб. научн. трудов. Свердловск, 1968. Вып. 10. С. 203–204.
- [32] Шевчук В. В., Охман О. В. Об'єкт злочину за кримінальним правом України. *Університетські наукові записки*. 2006. № 2 (18). С. 234–239.

- [33] Вознюк А. А. Кримінальне право України. Загальна частина : конспект лекцій. Київ : Нац. акад. внутр. справ, «Освіта України», 2016. 236 с.
- [34] Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. 5-те вид. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків : Право, 2013. Т.1: Загальна частина. 376 с.
- [35] Бандурка І. О. Об'єкт злочину як кримінально-правова категорія. *Право.иа*. 2015. №2. С. 70–75.
- [36] Шепітько М. В. Родовий та видовий об'єкт злочину «завідомо неправдиве показання» (ст. 384 КК України). *Питання боротьби зі злочинністю*. 2010. Вип. 20. С. 248–259.
- [37] Палюх Л. М. До питання про систематизацію злочинів проти правосуддя. *Часопис Київського університету права*. 2012. №1. С. 315–318.
- [38] Андрушко О. В. Кримінальна відповідальність за правопорушення в кримінальному процесі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. №4. С. 215–222. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/58> (дата звернення 01.06.2022).
- [39] Воронцов А. В. Кримінально-правовий захист громадян під час відправлення правосуддя: актуальна розмова. *Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави* : матеріали наук.-практ. конф. (10 квіт. 2009 р.). Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2009. С. 271–272.
- [40] Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення 01.06.2022).
- [41] Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування : монографія / за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, Л. М. Демидової. Харків : Право, 2017. 400 с.
- [42] Заліско О. І. Правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2015. 236 с.
- [43] Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання : монографія / за ред. В. І. Борисова. Харків : Вида.агенція «Апостіль», 2012. 260 с.
- [44] Калиниченко Ю. В. Питання щодо визначення видового та безпосереднього об'єктів завідомо неправдивого повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. №3 (78). С. 173–183.
- [45] Адамова О. С. Поняття правової класифікації. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С. 19–24.
- [46] Мірошниченко С. С. Класифікація злочинів проти правосуддя. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2012. №2 (69). С. 237–246.
- [47] Волинець В. В. Організаційно-правові аспекти виявлення злочинів проти правосуддя. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2012. №1 (27). С. 170–178.
- [48] Плужник О. І. Кримінальне право України. Особлива частина. Конспект лекцій : навч. посібн. Одеса : ОДУВС, 2013. 336 с.
- [49] Кримінальне право України: Особлива частина : підручник 6-те вид. / за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. Харків : Право, 2020. 768 с.
- [50] Борисов В. І. Забезпечення кримінальним законом конституційних принципів здійснення правосуддя в Україні. *Конституційний процес в Україні: здобутки та проблеми*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (25–26 черв. 2009 р.). Харків : Право, 2009. С. 134–142.

REFERENCES

- [1] Unified state register of court decisions (2022, October). Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/>.
- [2] Andrushko, P. P. (2015). Features of the criminal-legal qualification of bringing a known innocent to criminal responsibility: theoretical guidelines and law enforcement practice. *Legal Ukraine*, 3, 176–241.
- [3] Vorontsov? A. V. (2012). Bringing a known innocent to criminal responsibility: ways to improve the criminal law. *South Ukrainian legal journal*, 4, 13–17.
- [4] In Zaporizhzhia, two police officers will be tried, who are suspected of bringing an innocent man to criminal responsibility. Website of the Prosecutor General’s Office (2022, October). Retrieved from https://www.gp.gov.ua/ua/regions_news_detail?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=269881.
- [5] Three policemen will appear before the court for unlawfully bringing an innocent person to criminal responsibility. The website of the Kharkiv Regional Prosecutor’s Office (2022, October). Retrieved from https://khar.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=289558.
- [6] In Transcarpathia, an SFS investigator is suspected of bringing an innocent man to criminal responsibility. The website of the Transcarpathian Regional Prosecutor’s Office (2022, October). Retrieved from https://zak.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=298668.
- [7] Bringing the innocent to criminal responsibility – the SBI reported the suspicion to Kamiansk police officers. *The website of the State Bureau of Investigation* (2022, October). Retrieved from https://dbr.gov.ua/news/prityagnennya_nevinnogo_do_kriminalnoi_vidpovidalnosti_dbr_povidomilo_pro_pidozru_pracivnikom_policii_kamyanska.
- [8] «Maidan cases»: the pre-trial investigation of the former senior investigator of one of the district departments of the State Department of Internal Affairs of Ukraine in Kyiv has been completed. *The website of the State Bureau of Investigation* (2022, October). Retrieved from https://dbr.gov.ua/spravi-majdanu/news/spravi_maydanu-_zaversheno_dosudove_rozsliduvannya_vidnosno_kolishnogo_starshogo_slidchogo_odnogo_z_rayviddiliv_gu_mvs_ukraini_v_m_kievi.
- [9] «Maidan cases»: The pre-trial investigation into the law enforcement officer’s suspicion of committing crimes against the participants of the protest actions has been completed. *The website of the State Bureau of Investigation* (2022, October). Retrieved from https://dbr.gov.ua/spravi-majdanu/news/spravi_maydanu-_zaversheno_dosudove_rozsliduvannya_za_pidozroyu_pravoohoroncy_u_vchinenni_zlochiv_schodo_uchasnikiv_akciy_protestu.
- [10] «Maidan cases»: The deputy of the Smilyansk inter-district prosecutor, the head of the investigative department of the police and his subordinates will appear before the court. *The website of the State Bureau of Investigation* (2022, October). Retrieved from <https://dbr.gov.ua/spravi-majdanu/news/spravi-majdanu-zastupnik-smilyanskogo-mizhrajonnogo-prokurora-nachalnik-slidchogo-viddil-milicii-ta-jogo-pidlegli-postanut-pered-sudom>.
- [11] The SBI detained a law enforcement officer from Kremenchuk who put pressure on a witness and prosecuted an innocent person. *The website of the State Bureau of Investigation* (2022, October). Retrieved from <https://dbr.gov.ua/news/dbr-zatrimalo-pravoohoroncyu-z-kremenchuka-yakij-tisnuv-na-svidka-ta-prityaguvav-do-vidpovidalnosti-nevinno-osobu>.
- [12] Korzhanskiy, M. I. (1980). *Object and subject of criminal law protection*. Volgograd.

- [13] Vlasov, I. S., & Tyazhkova, I. M. (1968). *Responsibility for crimes against justice*. Moscow: Legal literature.
- [14] Bazhanov, M. I. (1996). *Crimes against justice: lecture notes*. Kharkiv: Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine.
- [15] Borysov, V. I., & Tiutiuhin, V. I. (2011). *Crimes against justice: Tutorial*. Kharkiv: National Law Academy of Ukraine.
- [16] Kuznetsov, V. V., & Syiploki, M. V. (2011). *Criminal responsibility for bringing a known innocent person as an accused: monograph*. Uzhhorod.
- [17] Burdin, V. M. (2004). Some problems of crimes against justice under the Criminal Code of Ukraine. *Life and law*, 2004. 2, 74–78.
- [18] Dzhuhan, M. P. (2004). Classification of crimes against justice. *Journal of the Odessa Institute of Internal Affairs*, 1, 83–86.
- [19] Bokoch, I. M. (2012). To the problem of determining the specific object of crimes against justice committed by law enforcement officers during the pre-trial investigation. *Journal of the Kyiv University of Law*, 2, 307–310.
- [20] Miroshnychenko, S. S. (2012). *Crimes against justice: theory and practice of countermeasures: monograph*. Kyiv: PAT «PVK Desna».
- [21] Shepitko, M. V. (2018). *Crimes in the sphere of justice: the evolution of views and scientific approaches to the formation of countermeasures: monograph*. Kharkiv: Law.
- [22] Paliukh, L. M. (2013, October). To the question of the structure of the object of crimes against justice. Paper presented at International Scientific and Practical Conference. Kharkiv, Ukraine.
- [23] Paliukh, L. (2018). Classification of crimes against justice. *Entrepreneurship, economy and law*, 2, 176–181.
- [24] Didyk, S. Ye. (2015). Crimes against justice: Crimes against justice: problems of defining a generic object. *Young scientist*, 2 (17), 755–758.
- [25] Balobanova, D. O. (2016). Dynamics of criminal legislation regarding responsibility for crimes against justice. *Legal impact on misconduct: current aspects. Chapter 3. Almanac of legal studies*, 671–684.
- [26] Tatsii, V. Ya. (2016). *Object and subject of crime in criminal law: monograph*. Kharkiv: Law.
- [27] Sukhonos, V. V. (2016). *Criminal law of Ukraine. General part: textbook*. Sumy: University book.
- [28] Merkulova, O. V., Konopelskyi, V. Ya., & others. (2017). *Criminal law of Ukraine. General part: textbook*. Odesa.
- [29] Tatsii, V. Ya., Borysov, V. I., Tiutiuhin, V. I., & others. (2020). *Criminal law of Ukraine. General part: textbook*. Kharkiv: Law.
- [30] Dudorov, O. O., & Khavroniuk, M. I. (2014). *Criminal law: Tutorial*. Kyiv.
- [31] Frolov, Ye. A. (1968). *Controversial issues of the doctrine of the object of crime: collection of scientific papers*. Sverdlovsk, issue 10, 203–204.
- [32] Shevchuk, V. V., & Okhman, O. V. (2006). The object of the crime under the criminal law of Ukraine. *University scientific notes*, 2 (18), 234–239.
- [33] Vozniuk, A. A. (2016). *Criminal law of Ukraine. General part: lecture notes*. Kyiv: National Academy of Internal Affairs, «Education of Ukraine».
- [34] Tatsii, V. Ya., Pshonka, V. P., Borysov, V. I., Tiutiuhin, V. I., & others. (2013). *Criminal code of Ukraine. Scientific and practical commentary: in 2 volumes. General part*. Kharkiv: Law.

- [35] Bandurka, I. O. (2015). The object of the crime as a criminal legal category. *Law.ua*, 2, 70–75.
- [36] Shepitko, M. V. (2010). Generic and specific object of the crime «knowingly false statement» (article 384 Criminal code of Ukraine). *The issue of combating crime: collection of scientific works*. Kharkiv: Law, issue 20, 248–259.
- [37] Paliukh, L. M. (2012). To the issue of systematization of crimes against justice. *Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 315–318.
- [38] Andrushko, O. V. (2019). Criminal liability for offenses in criminal proceedings. *Legal scientific electronic journal*, 4, 215–222. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/58>.
- [39] Vorontsov, A. B. (2009, April). *Criminal legal protection of citizens during the administration of justice: atypical conversation*. Paper presented at Scientific and Practical Conference «The role and place of internal affairs bodies in the development of a democratic legal state», Odesa, Ukraine.
- [40] *Dictionary of the Ukrainian language. Academic explanatory dictionary (1970-1980)*. Retrieved from <http://sum.in.ua/> (2022, June).
- [41] Tatsii, V. Ya., Borysov, V. I., Demidova, L. M., & others. (2017). *Actual issues of the criminal legislation of Ukraine and the practice of its application*: Monograph. Kharkiv: Law.
- [42] Zalisko, O. I. (2015). *Justice as an object of criminal law protection* (Candidate's thesis, National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine, Kyiv, Ukraine).
- [43] Shepitko, M. V. (2012). *Criminal liability for knowingly false testimony*: monograph. Kharkiv: Publishing agency «Apostil».
- [44] Kalynychenko, Yu. V. (2014). The issue of determining the specific and direct objects of a knowingly false report on the commission of a crime (article 383 Criminal code of Ukraine). *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 3 (78), 173–183.
- [45] Adamova, O. S. (2015). Concept of legal classification. *Journal of Civil Studies*, issue 18, 19–24.
- [46] Miroshnychenko, S. S. (2012). Classification of crimes against justice. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2 (69), 237–246.
- [47] Volynets, V. V. (2012). Organizational and legal aspects of detection of crimes against justice. *The fight against organized crime and corruption (theory and practice)*, 1 (27), 170–178.
- [48] Pluzhnik, O. I. (2013). *Criminal law of Ukraine. Special part* (lecture notes): Tutorial. Odesa: Odessa State University of Internal Affairs.
- [49] Tatsii, V. Ya., & Borysov, V. I., Tiutiuhin, V. I., & others. (2020). *Criminal law of Ukraine. Special part*: textbook. Kharkiv: Law.
- [50] Borysov, V. I. (2009, June). Provision of constitutional principles of justice in Ukraine by criminal law. *Constitutional process in Ukraine: achievements and problems*: Paper presented at International Scientific and Practical Conference, Kharkiv, Ukraine.

Ксенія Юрїївна Скрипник

Аспірантка

Кафедра кримінального права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна

Kseniya Y. Skrypnyk

Postgraduate

Department of Criminal Law

Yaroslav Mudryi National Law University

61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Скрипник К. Ю. Родовий та видовий об'єкт притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. № 4. С. 204–224.

Suggested Citation: Skrypnyk, K. Y. (2022). The general and species object of attracting a knownly innocent person to criminal responsibility. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29(4), 204–224.

Стаття надійшла / Submitted: 09.10.2022

Доопрацьовано / Revised: 09.12.2022

Схвалено до друку / Accepted: 23.12.2022